

Ulandssekretariatet
LO/FTF Council

Danish Trade Union
Council for International
Development Cooperation

1 Landeanalyser - Latinamerika

Forsørger, forretningskvinde og fagligt aktiv / LO/FTF Council

Ulandssekretariatet kontor i Nicaragua
April 2011

1.1 Guatemala

1.1.1 Politiske, økonomiske og sociale tendenser

Guatemalas regering blev valgt i 2007, og præsidenten Alvaro Colom fra UNE (*Unidad Nacional de la Esperanza – Håbets Nationale Enhed*) trådte til i begyndelsen 2008. Den nye regering var netop en håbets regering: For første gang i historien har landets præsident rod i den socialdemokratiske tradition og har som erklæret politik intention om øget social inklusion og at styrke demokratiet, i dette meget segregerede og hierarkiske samfund. Majoriteten af befolkningen har dog ikke oplevet mange positive forandringer de sidste tre år. Livet leves i skyggen af vold, fattigdom, korruption og social eksklusion. I dag har regeringen fire prioriterede arbejdsområder, rettet mod at øge produktiviteten, det regionale samarbejde, den sociale inklusion og at forbedre regeringsførelsen.¹

Valgperioden for såvel præsidenten som kongressen er fire år, og næste valg er til september 2011. Præsidenten kan kun sidde en enkelt valgperiode, og der synes at være et væld af kandidater til posten ved det kommende valg. I sidste halvår af 2010 blev mere end 15 mulige præsidentkandidater og diverse alliancer mellem 25-30 partier vendt og drejet af den offentlige mening. En af de mere spektakulære personligheder blandt kandidaterne er Sandra Torres fra UNE. Hun er i dag præsidentfrue - og fra april 2011 præsidentens ekskone, da valgreglerne ikke tillader præsidentens nærmeste at stille op til valget. En nyere meningsmåling giver en klar valgsejr til kandidaten Otto Pérez fra det højreorienterede 'Patriotiske Parti'. Det er anden gang, at den tidligere general stiller op til landets højeste post, men sidst blev han overhalet af Alvaro Colom. Sandra Torres ligger på en andenplads i meningsmålingen. Den sociale bevægelse af indfødte folk, Winaq, forventes også at stille op til valget – og vil da være det første og eneste parti, som repræsenterer indfødte folk, der udgør majoriteten af befolkningen i landet.

I 2010 lå Guatemalas økonomiske vækst på 2.5% af BNP (øget fra 0.5% i 2009). Det skyldes især øget eksport til det amerikanske marked og en mindre øget indenlands efterspørgsel. Overførsler fra udlandet (hjemsendelser fra migranter) og fremmede direkte investeringer steg begrænset. Inflationen nåede op på 5.3%. Et underskud på handelsbalancen beløb sig til 11.3% af BNP, og betalingsbalanceunderskuddet endte på 2.7% af BNP.²

Guatemalas befolkning står fortsat over for problemer med udbredt og dyb fattigdom. I følge en opgørelse citeret i dagbladet Prensa Libre (11 juni, 2010) lever 51% af befolkningen med fattigdom og 15% med ekstrem fattigdom. I følge FN er omkring 2.3 millioner børn og voksne underernærede. I nogle provinser lever de fleste familier i kronisk fattigdom. Unge under 30 udgør 70% af hele befolkningen, og kun ca. 60% af børnene gennemfører grundskolen. Det forekommer umuligt, at landet skulle nå de første to 2015-mål: Mål 1 om udryddelse af fattigdommen og mål 2 om uddannelse til alle (<http://www.eclac.org/mdg>).

Guatemala ligger som nummer 111 af 134 lande, i en undersøgelse fra *World Economic Forum* i 2010 om de sociale forskelle mellem kønnene. Det er dermed det mindst udviklede land i Latinamerika på det område³. Overtrædelser af menneskerettighederne er gængse, og i følge

¹ www.guatemala.gob.gt

² ECLAC/CEPAL, 2010: Preliminary Overview of the Economies of Latin America and the Caribbean 2010

³ World Economic Forum, 2010: Report on the Global Gender Gap

instituttet GAM, som følger menneskerettighedssituationen kontinuerligt, sker der flest overtrædelser mod kvinder. Sikkerhedssituationen er bekymrende og krævende for de fleste mennesker i hverdagen. Ifølge fagligt aktive er frygt og risici for den personlige sikkerhed en af de største forhindringer for, at flere kvinder deltager i det faglige arbejde. Og selv om sikkerhedsspørgsmålet er et prioritetsområde for myndigheder og regering, er lovløsheden ekstrem og retssikkerheden nærmest lig nul. Ifølge Guatemalas retssystem viser statistikkerne fra 2009, at straffriheden for voldskriminalitet ligger på 99,75 %.⁴

1.1.2 Ændringer på arbejdsmarkedet

På arbejdsmarkedet er usikre arbejdsforhold hverdagskost for det store flertal af den økonomisk aktive del af befolkningen på omkring 5 millioner mennesker. Arbejdsløshed og underbeskæftigelse er udbredt, og FN-organet UNDP vurderer at mere end 75 % af den arbejdende del af befolkningen finder beskæftigelse og udkomme i den uformelle økonomi. Mere end 90 % af de private virksomheder – hvilke for de flestes vedkommende er meget små – opererer i den uformelle økonomi. Også den offentlige sektor bliver i stigende grad 'u-formaliseret', da en nyere lovgivning muliggør outsourcing i den offentlige servicesektor.

Overtrædelser af ILOs kernekonventioner og den nationale arbejdsmarkedslovgivning er hyppige. En del overtrædelser skyldes et svagt lovgivningsapparat. Andre sker, fordi hverken retten til kollektiv forhandling eller allerede eksisterende kollektive aftaler overholdes i praksis. Ifølge Arbejdsdirektoratet er der i 2010 modtaget 76 klager over overtrædelser af de basale rettigheder mod virksomheder, og majoriteten af disse fra tekstilindustrien.⁵ I løbet af 2010 er der indledt et samarbejde mellem Arbejdsministeriet og Finansministeriet med henblik på at etablere kontrol af arbejdsforholdene i eksportproduktionszonerne. Dette er formodentlig et indirekte resultat af pres fra arbejdstagerorganisationer, da guatemalanske fagforeninger i 2008 indledte den første 'CAFTA-arbejdsklage' til USAs Department of Labor's Office of Trade and Labor Affairs. Muligheden for at indberette sager blev etableret som en del af aftalegrundlaget i frihandelsaftalen mellem USA og Mellemamerika (DR-CAFTA). Det tog dog mere end to år, før ministerielle konsultationer om klagesagerne begyndte mellem USA og Guatemala.

Der blev registreret mere end 300 voldelige overgreb på menneskerettighedsforsvarere i 2010, og otte blev dræbt. Fem af disse var faglige ledere fra sundhedsforbundet SNTSG (*Sindicato Nacional de Trabajadores de la Salud de Guatemala*). I 2009 blev 16 faglige ledere dræbt. Anti-fagforeningsstrategier og -kampagner har effekt, og fagbevægelsen er ligeledes svækket af den politiske polarisering. Fagbevægelsen er splittet, og kun omkring 2.5 % af arbejdstagerne er organiseret. Også i 2010 forpestedede interne konflikter mellem organisationerne fagbevægelsens kapacitet til stå sammen og handle som repræsentanter for arbejdstagerne. Et eksempel er udviklingen af en konflikt mellem nogle af de mange hovedorganisationer og den sociale organisation MSICG (*Movimiento Sindical, Indigena y Campesino Guatemalteco*), som da bestod af faglige -, indfødte folk -, og bonde-organisationer. De tre faglige medlemsorganisationer er også affilierede til ITUC-TUCA og havde tilrettelagt en kampagne for Anstændigt Arbejde inden for samarbejdet i MSICG. Ganske kort før 'Dagen for Anstændigt Arbejde' d. 7. oktober blev de faglige organisationer dog ekskluderet af MSICG. Der foregik også konflikter mellem landsorganisationen UGT (*Unión Guatemalteca de Trabajadores*) og andre landsorganisationer, da UGT indgik i social dialog og drøftede reformpolitik med myndighederne, uden at koordinere

⁴ Human Rights Watch: "World Report 2011 – Events of 2010", pp. 243-247

⁵ Prensa Libre, 25.11.2010: http://www.prensalibre.com/economia/Vigilaran-empresas-regimen_0_378562240.html

indsatsen med andre landsorganisationer. UGT er arbejdstagerrepræsentant i bestyrelsen for landets Social- og Sygesikringsstyrelse, og accepterede et reformforslag, som indebar, at pensionsalderen sættes op med to år. Organisationen fortsatte også sin enegang i en dialog med arbejdsgiverorganisationen CACIF (*Coordinador de Asociaciones Agrícola, Industriales, Comerciales y Financieras*) om udarbejdelse af et forslag om at danne et nationalt Råd for Økonomisk og Social Udvikling (*Consejo Económico y Social*).

1.1.3 Udviklingstendenser og forandring i partnerorganisationer

Ulandssekretariatets partnerorganisation, FMLL – *Fundación Mario Lopez Larrave* – er et fagligt uddannelses- og ressourceter, etableret for at understøtte kapacitetsopbygningen af fagforeninger og for at facilitere dialog og samarbejde i den splittede fagbevægelse. I 2010 fortsatte FMLL sin 'åben dørs' politik og strategien om at tilbyde et neutralt mødested for faglige aktiviteter. FMLL blev ikke desto mindre påvirket negativt af det konfliktfyldte faglige miljø. En af otte medlemsorganisationer valgte at trække sig fra aktiviteterne i centret, primært på grund af den verserende konflikt mellem andre faglige organisationer og MSCIG-bevægelsen. En anden social alliance mellem faglige og sociale organisationer, som arbejder for forsvaret for offentlig sociale basale ydelser og for naturressourcerne, FNL (*Frente Nacional de Lucha*), besluttede sig for at blive medlem af FMLL.

FMLL er langt fra økonomisk bæredygtig, trods bestræbelser på at øge medlemsorganisationernes bidrag til ressourceteret og andre indkomstgenererende initiativer. I 2010 støttede også spansk fagbevægelse i CCOO (*Comisiones Obreras*) og den amerikanske Soros Foundation FMLL for at gennemføre uddannelses- og oplysningsaktiviteter om arbejdstagerrettigheder og arbejdsmarkedsforhold. Et pilotprojekt, støttet af det danske Menneskerettighedsprogram i Mellemamerika, sluttede også med positive resultater i løbet af året. Pilotprojektet udviklede et fælles diplomkursus for tillidsfolk og arbejdsinspektører og blev gennemført i samarbejde med Arbejdsministeriet og et lokalt universitet. Ulandssekretariatet ansøgte i 2010 den danske Ambassade i Managua, som administrerer ordningen, om en ny projektfase – hvor hensigten også var at prøve de gode erfaringer i nabolandet Honduras. Ansøgningen blev dog afslået med henvisning til den bilaterale bistands udfasning i regionen. Ulandssekretariatet og FMLL udarbejdede en ansøgning til et EU-finansieret projekt, rettet mod at øge den faglige deltagelse i social dialog i tre lokale provinser. Ansøgningen blev godkendt og gennemføres fra 2011.

1.2 Honduras

1.2.1 Politiske, økonomiske og sociale tendenser

Hele 2010 blev præget af den fortsatte politiske krise, interne konflikter og social uro, som opstod efter statskuppet i juni 2009. Den nuværende regering og præsidenten i Honduras, Porfirio Lobo fra det traditionelle *Partido Nacional*, vandt valget i november 2009 og begyndte regeringsperioden i januar 2010. I international sammenhæng er Lobo's regering fortsat relativt isoleret og bliver stadig kritiseret for at komme til magten ved at bøje de demokratiske spilleregler og overskride minimumsgrænserne for god regeringsførelse. Honduras er fortsat ekskluderet fra deltagelse i de fleste regionale og kontinentale politiske fora, herunder også OAS - Organisationen af Amerikanske Stater.

I den nationale sammenhæng har regeringen med Lobo i spidsen forsøgt at opbygge troværdighed ved at mane til forsoning og dialog. Det politiske projekt er dog blevet afvist af flertallet af civilsamfundsorganisationer. Præsidenten har også startet en proces for at få grundloven ændret med de samme politiske forslag, som den tidligere præsident Zelaya fremsatte i 2009, hvilke dog dengang blev brugt til at retfærdiggøre statskuppet af de konservative magtfulde kræfter i samfundet. Det nuværende initiativ er et svar på den folkelige modstandsbevægelses krav om at få nedsat en grundlovgivende forsamling. Modstandsbevægelsen for demokratiet, som samler forskellige sociale organisationer inden for paraplyorganisationen '*Frente Nacional de Resistencia Popular*', fortsatte med fredelige demonstrationer igennem hele året. Desuden startede de en underskriftsindsamling med krav om nedsættelse af en grundlovgivende forsamling og om, at den ekspatrierede præsident Zelaya kunne vende tilbage. I september måned var der indsamlet 1.3 million underskrifter. Den nuværende regering opfordrer på den ene side løbende til dialog, men søger på den anden side til stadighed at stoppe oppositionen med mere og mindre brutal undertrykkelse. En af de mere sofistikerede metoder kommer fra Sikkerhedsministeren Oscar Alvarez's bord, nemlig en Anti-terror lov, som blev vedtaget i november 2010. De sociale bevægelser betragter loven som et direkte angreb mod oppositionen og mener, den er designet til at kriminalisere folkelige protester og gøre oppositionsledere tavse. Desuden er loven et middel til at kontrollere alle typer civilsamfundsorganisationer, da de nu skal indberette ekstern støtte og donationer til myndighederne.

I 2010 blev folk, som kritiserede regeringen og myndighederne, spundet ind i en atmosfære af frygt, undertrykkelse og forfølgelse. 16 journalister blev dræbt. Hver og en havde enten relationer til modstandsbevægelsen eller undersøgte såkaldte politisk følsomme sager, eksempelvis korrupsionssager eller overgreb på folk, som havde deltaget i de sociale protester. Brutal undertrykkelse af bønder, som kæmpede for jordrettigheder, blev også defineret som anti-terror operationer i 2010. Mere end 20 bønder mistede livet. Og i hundredvis af mennesker blev banket, kvæstet af tåregasser, og tilbageholdt af politiet og hæren. Mere end 80 tilhængere af modstandsbevægelsen forsvandt eller blev dræbt.

I løbet af 2010 blev den honduranske økonomi langsomt bedre efter 2009, hvor effekterne af den internationale finanskrisen og landets politiske krisen ramte hårdt. BNP steg med 2.8 % (sammenlignet med en negativ vækst på 1.9% i 2009), da forbrug og investeringer øgedes i løbet af året, samtidig med en øget eksport til de traditionelle eksportmarkeder. Den årlige inflation endte på 6.5 %, som følge af den økonomiske opsving og stigende priser på olie og basis fødevarer, som hvede og ris. I september 2010 blev landets bestræbelser på at stabilisere økonomien og øge skattegrundlaget anerkendt af Den Internationale Valutafond, IMF, da Honduras opnåede en aftale, som vil lette adgangen til internationale finansmarkeder og forbedre betingelserne for det private erhvervsliv.⁶ Blandt regeringens forpligtelser overfor IMF er, at underskuddet på statsbudgettet skal reduceres. Det vil gøres ved:

- En reform af den offentlige sektor – ved at 'modernisere' statsinstitutioner, ved at privatisere offentlige virksomheder, og reducere de sociale udgifter – det vil sige på uddannelsesområdet, sundhedssektoren, boligområdet mv.

⁶ ECLAC/CEPAL, 2010: Preliminary Overview of the Economies of Latin America and the Caribbean 2010 and IMF, 2011: <http://www.imf.org/external/country/hnd/index.htm>

- Introduktion af en skattereform – indeholdt øgede personlige skatter og skattelettelser for det private erhvervsliv. Det ventes dog, at små og mellemstore virksomheder også vil få et højere skattetryk.

Selv om Honduras i makroøkonomiske termer befinder sig i kategorien af de 'lavere mellemindkomstlande', slår fattigdommen ekstremt hårdt blandt de 7.5 million indbyggere. Ifølge officielle statistikker fra 2010, er 2/3 af befolkningen fattige – og blandt disse lever mere end halvdelen med ekstrem fattigdom (43% af befolkningen). Det forventes ikke, at Honduras vil nå FN's 2015 målsætningerne - hverken målene sat om fattigdomsbekæmpelse, om reduktion af underernæring og børnedødeligheden - og heller ikke målene sat om øget lighed mellem kønnene og grundskolegang for alle. Honduras er, som Ulandssekretariatets øvrige partnerlande, desuden meget langt fra at nå målsætningerne om fuld og produktiv beskæftigelse og anstændigt arbejde til alle.

1.2.2 Ændringer på arbejdsmarkedet

Den økonomisk aktive del af befolkningen udgør næsten tre millioner mennesker i Honduras. Den officielle arbejdsløshed er relativt lav, men underbeskæftigelsen er signifikant høj. Nationale statistikker viser, at næsten halvdelen i job er underbeskæftigede – hvilket i denne sammenhæng betyder, at de arbejder på fuld tid eller derover, men tjener mindre end mindstelønnen. Flertallet af de arbejdsløse og underbeskæftigede er yngre end 24. Den uformelle økonomi er meget omfangsrig og beskæftiger mere end halvdelen af arbejdsstyrken.

I den formelle økonomi kan de årlige minimumslønforhandlinger i den nationale trepartskommission løbe over flere måneder. De fleste forhandlinger afsluttes ikke ved fælles overenskomst, men pr. dekret. I 2010 var forhandlingerne ekstraordinært tunge og langtrukne. Arbejdstagernes repræsentanter konkluderede, at dialogen og forhandlingsviljen i praksis var ikke-eksisterende, selv fra myndighedernes side. Processen sluttede sidst i oktober med et dekret om de nye satser. Lønstigningen var yderst begrænset, gjaldt kun nogle sektorer, og var ikke med tilbagevirkende kraft. Arbejdstagere i virksomheder med under 20 ansatte fik ingen del i lønstigningerne. Arbejdstagere på landet og i virksomheder mellem 20 og 50 ansatte fik en 3 %'s stigning (ca. 8 USD om måneden). Stigningen var på 7% i virksomheder med mere end 50 ansatte (ca. 20 USD om måneden).

I løbet af 2010 oplevede landet flere konflikter på arbejdsmarkedet, ikke mindst blandt de offentligt ansatte og faglige organisationer – særligt lærerne og sundhedsarbejdere. En af grundene var, at regeringen annoncerede en ny lønpolitik for den offentlige sektor, med henblik på at reducere statens lønudgifter ifht. BNP (fra 11.1 til 10.3 %). I oktober udstedte regeringen et dekret, som betød, at flertallet af de offentligt ansattes lønniveau skulle holdes på status quo – også for de grupper, som i henhold til en flerårig overenskomstaftale var sikret en lønstigning, som skulle svare til årets lønjusteringer i den private sektor. Mere end 60.000 lærere og 17.000 sundhedsarbejdere blev berørt af dekretet. Der var dog enkelte undtagelser: Ansatte i staten, som tjener op til 1000 USD om måneden – hvilket svarer til 5 gangen minimumslønnen på landet – fik en særlig lønstigning på ca. 35 USD om måneden.⁷

Arbejdstagerorganisationerne fik endnu et alvorligt nederlag i 2010, da parlamentet godkendte en ny lov om deltidsbeskæftigelse (*Ley de Empleo Temporal*): Den ny lov undergraver de basale

⁷ <http://www.elheraldo.hn/Ediciones/2010/11/01/Noticias/Gobierno-aprueba-ajustes-al-salario-de-3-y-7>

rettigheder på arbejdsmarkedet i den formelle sektor, da arbejdsgivere nu kan hyre folk på timebasis uden at skulle svare for de økonomiske og sociale forpligtelser, der ellers gælder i henhold til arbejdsmarkedslovene (minimal tryghed i ansættelsen, ret til faglig organisering, ret til ferie, indbetaling til sygeforsikring, uddannelse, mv.).

Mange private virksomheder søger fortsat at holde fagforeninger fra døren, og der rapporteres om chikane, sortlistning og forfølgelse fra mange sektorer. Drab på og systematisk forfølgelse af fagligt aktive sker også i Honduras, men indtil statskuppet i 2009 skete det i langt mindre grad end i nabolandet Guatemala. Det politiske skift betød dog, at antallet af overgreb er steget til et hidtil uset niveau. Faglige ledere bliver udsat for dødstrusler, overfald og bliver i værste fald dræbt. Blandt de dræbte i 2010 var Claudia Brizuela, som arbejdede på borgmesterkontoret i San Pedro Sula, skolelæreren Felix Murra og sygeplejerskerne Vanessa Janeth Zepeda og Juana Bustillo. Sidstnævnte var forkvinde for fagforeningen i landets Social- og Sundhedsstyrelse (*Instituto Hondureño de Seguridad Social*).

1.2.3 Udviklingstendenser og forandring i partnerorganisationer

Ulandssekretariatets partnerorganisation er landsorganisationen CUTH (*Central Unitaria de Trabajadores de Honduras*), som samler 15 faglige og sociale organisationer fra hele landet – og som repræsenterer mere end 215.000 medlemmer. I 2010 fortsatte organisationen den igangværende proces for at konsolidere og videreudvikle de regionale kontorer, for på den måde at forankre organisationens virke lokalt, forbedre dens serviceydelser og støtte til medlemmerne, samt for at øge den interne demokratisering.

CUTH har aktivt deltaget i protesterne mod statskuppet og de facto regeringen i den efterfølgende periode. I CUTHs ledelse sidder nogle af de markante figurer i modstandsbevægelsen, men de faglige ledere optræder også som mæglere i svære konflikter mellem myndigheder og andre sociale grupper – og repræsenterer fortsat arbejdstagerside i to- og trepartsinstanser for dialog og forhandling på arbejdsmarkedet. CUTH blev dog ekskluderet fra den nationale trepartskommission i den honduranske Social- og Sundhedsstyrelse efter statskuppet, men det lykkes organisationen at få pladsen 'generøbet' i løbet af 2010.

Med den politiske krise er der blevet slået skår i et hidtil velfungerende samarbejde mellem de tre landsorganisationer i fagbevægelsen, som tidligere har udgjort fælles front for en række udviklingspolitiske temaer og i relation til forholdene på arbejdsmarkedet. Det er en prioritet for CUTH at undgå splittelse, men også 2010 bød på sager, hvor enheden smuldrede. Et eksempel er, at en af landsorganisationerne, CTH (*Confederación de Trabajadores de Honduras*), valgte at støtte den nye lov om deltidsbeskæftigelse. Et andet eksempel er, at en fælles aftale om at indkalde til generalstrejke i august faldt til jorden, da CTH og CGT (*Central General de Honduras*) trak sig under planlægningen.

1.3 Nicaragua

1.3.1 Politiske, økonomiske og sociale tendenser

Den politiske udvikling i Nicaragua har siden 2008 været karakteriseret ved stigende polarisering og konflikt mellem forskellige politiske spillere og civilsamfundsorganisationer, herunder også i fagbevægelsen. Den nuværende regering er ledet af den såkaldte revolutionære, kristne,

sandinistiske Daniel Ortega fra FSLN (*Frente Sandinista de Liberación Nacional*), som kom til magten i 2007 – efter næsten to årtier i opposition. Regeringsperioden er fem år, og næste præsident- og parlamentsvalg skal afholdes i november 2011. Valgloven udelukker, at præsidenten genopstiller, men i løbet af 2010 blev det forventet (frygtet), at regeringen ville iværksætte politiske manøvrer for at omgå netop den bestemmelse i loven. Denne formodning skyldes dels tidligere beskyldninger om valgsvindel ved kommunalvalgene sidst i 2008, og dels at tvivlsomme politiske alliancer med traditionelle højreorienterede aktører samt etablering af nye lokale magtstrukturer bruges til at holde godt fast ved magten. Desuden har regeringen været afvisende overfor krav fra internationale donorer om, at der skal være international valgobservation til stede ved det kommende valg. I denne polariserede kontekst begyndte forberedelserne til og spekulationerne om det kommende valg allerede før 2010, men intensiveredes i løbet af året. Oppositionen stod fortsat splittet.

Internationale donorer har fortsat kritikken af regeringen, primært på grund af landets øverste ledelses højest kontroversielle politiske kurs og diskurs. Det etablerede donorsamfund finder sig uberettiget kritiseret og vurderer, at de skrøbelige demokratiske strukturer i landet er blevet stadigt svagere – og langt de fleste donorer har besluttet, at tilbagetrækning af støtten til landet er den eneste rigtige reaktion og sanktion. Dette har til gengæld ledt til, at regeringsledelsen har åbnet dørene for helt andre typer donorer, så som Venezuela, der tegnes af den populistiske Hugo Chavez. I 2010 lukkede Sverige sin ambassade i Managua, og både Danmark og Norge meddelte at deres ambassader skal lukke, og den bilaterale bistand udfases over en kort årrække. Den danske ambassade forventes lukket senest ved udgangen af 2012.

Nicaragua fik i 2010 en økonomisk vækst, som svarede til 4,5 % af BNP (til sammenligning er nedgangen i 2009 opgjort til 1.5 %) – og en inflationsrate, som nåede op på 9 % (til sammenligning var den 0.9% i 2009)⁸. Mest bemærkelsesværdig var eksportstigningen på næsten 25 % til nye markeder som Venezuela og Canada. De vigtigste eksportprodukter var kaffe, oksekød, guld og sukker. Indlandsforbruget steg 2.4 %. En stigende import betød, at handelsbalanceunderskuddet landede på 16.5 % af BNP ved årets slutning.⁹

Nicaragua er fortsat et af de fattigste lande i Latinamerika målt på BNP per capita, og fattigdomsraterne ligger på same niveauer som i nabolandene. Regeringen har prioriteret reform og forbedring af den offentlige sundhedsservice samt adgangen til grunduddannelse og erhvervsuddannelsessystemet. Denne indsats på de sociale område er sket med involvering af de faglige organisationer – så som paraplyorganisationen FNT (*Frente Nacional de los Trabajadores*) og de enkelte sektorforbund. Den nationale Social- og Sundhedsstyrelse (*Instituto Nacional de Seguridad Social*) påbegyndte i 2010 et udredningsarbejde og politikudvikling om, hvorledes arbejdstagere i den uformelle økonomi og mindre virksomheder kan omfattes af landets socialsikringssystem. Denne indsats har også været et prioritetsområde for fagbevægelsen igennem hele 2010.

1.3.2 Ændringer på arbejdsmarkedet

Den sociale dialog mellem de tre parter på arbejdsmarkedet er styrket betragteligt de seneste år. De positive resultater er ikke udeblevet; der er dels mere ro på arbejdsmarkedet, og dels er økonomien i

⁸ International Monetary Fund IMF, 2011: <http://www.imf.org/external/country/nic/index.htm>

⁹ ECLAC/CEPAL, 2010: Preliminary Overview of the Economies of Latin America and the Caribbean 2010

den produktive sektor forbedret. Fordelene ved den øgede dialog fremhæves af arbejdstagerorganisationerne, og anerkendes af såvel arbejdstagerorganisationen COSEP (*Consejo Superior de la Empresa Privada de Nicaragua*) som større virksomheder i den private sektor¹⁰. ILO repræsentanter og selv mellemamerikanske politiske ledere fra højrefløjen (som den tidligere præsident Saca i El Salvador) har fremhævet og anerkender det positive forhandlingsklima mellem arbejdsmarkedets parter i Nicaragua. Netop denne udvikling formodes at være en vigtig grund til, at Nicaragua har været i stand til at bibeholde programaftalen om kreditter (*Extended Credit Facility Support Program*) med IMF, hvilken løber frem til 2012.

Omkring 10 % af arbejdskraften er medlemmer af en fagforening i Nicaragua, og organiseringsgraden er stigende. I løbet af de sidste tre år er næsten 200 nye lokale fagforeninger registreret årligt. Et øget antal arbejdstagere er nu også omfattet af kollektive overenskomster, hvilket sikrer nogle basale rettigheder og rammebetingelser for arbejdsforholdet. Ifølge FNT blev næsten 100.000 flere omfattet af social- og sygesikringsordningen sidste år. ITUC og ILO vurderer, at landets arbejdsmarkedslovgivning beskytter arbejdstagernes rettigheder relativt godt, selv om der er restriktioner for dannelse af fagforeninger og for strejkeretten i den offentlige sektor – og selv om eksportproduktionszonerne er undtaget dele af lovgivningen. Internationale og lokale fagforeninger fremhæver alle, at det største problem fortsat er efterlevelse af lovgivningen, og at der forekommer mange overtrædelser af de basale rettigheder. Mange private virksomheder fortsætter anti-fagforenings strategier og der kommer klagesager fra de fleste sektorer på arbejdsmarkedet – fra eksportproduktionszonerne over turistindustrien til fødevarerbranchen.

Arbejdsmarkedets tre parter indgik sidst i 2010 en fælles – såkaldt historisk - aftale om vilkårene i eksportproduktionszonerne. Aftalen betyder, at flere investorer og virksomheder nu vender tilbage til Nicaragua og genstarter produktionen. Nicaraguas centralbank oplyser, at 148 virksomheder beskæftiger næsten 90.000 mennesker i eksportproduktionszonerne i dag.

I årets trepartsforhandlinger om minimumslønniveauet, nåede parterne frem til en aftale om en 12 %'s stigning for 2010. De ansatte i den offentlige sektor fik en såkaldt 'solidaritetsbonus', hvilken blev annonceret af præsidenten d. 1. maj. Bonusordningen indebærer, at omkring 136.000 ansatte i den offentlige sektor får en ekstra løncheck på 529 córdobas (ca. 25 USD) om måneden. Midlerne stammer fra den såkaldte solidaritetsstøtte fra Hugo Chavez, Venezuelas præsident, og holdes adskilt fra statens budgetter. Fra oppositionens side – og også fra internationale donorer – bliver bonusordningen set som et 'billigt trick' i en større politisk manøvre foretaget af en regering, som meget gerne vil genvælges i 2011.

I 2010 blev der også dannet en ny trepartskommission, det Nationale Arbejdsmarkedsråd (*Consejo Nacional de Trabajo*). Fagbevægelsen leder kommissionens arbejde – og repræsenteret med 30 fagforeningsfolk fra forskellige landsorganisationer og sektorer. Kommissionens prioritetsområder er drøftelse af og politikudvikling om 'generelle forhold relateret til arbejdsmarkedet' - herunder er der taget fat på temaer som jobskabelse, outsourcing og beskæftigelse for unge.

1.3.3 Udviklingstendenser og forandring i partnerorganisationer

Partnerorganisationen FNT, *Frente Nacional de los Trabajadores*, har over flere år arbejdet for fremme af en politisk dagsorden med fokus på behovet for at øge de offentlige investeringer i de

¹⁰ Cf. <http://cl.globedia.com/destaca-presidente-saca-clima-positivo-economia-nicaragua>

‘sociale sektorer’ og behovet for at forbedre den basale offentlige sundhedsservice og uddannelse for det fattige flertal i landet. Da en forudsætning for at forbedre basale sociale serviceydelser er et solidt skattegrundlag, har en skattereform også været højt på FNTs politiske dagsorden i 2009 og 2010.

Et relativt nyt prioritetsområde for organisationen er udviklingen i privatsektoren, og FNT søger at opbygge kapacitet til at støtte forbedrede arbejdsvilkår i den primære produktion – fiskeriet, landbruget og i fødevarerbranchen (agro-industrien). Ulandssekretariatets nye program, som startede i juli 2010, begrænsede støtten til FNT kraftigt og fokuserer på at støtte kapacitetsopbygningen af fagforeninger i den private sektor. Støtten er målrettet til tre nyere medlemsorganisationer i FNT. Udvalgte karakteristika og tendenser fra 2010 følger nedenfor:

CSNTMLAC - Confederación Nacional de Pescadores Artesanales, Lacustres, Afines y Conexos: Fiskeriforbundet blev dannet i 2008 (afledt af Ulandssekretariatets tidligere allianceprogram med RAZON) og opnåede legal status i 2009. Der er omkring 15.000 medlemmer. Organisationens fik i 2009 sæde i landets Fiskerikommision/råd (*Consejo Nacional de Pesca*), hvilket betyder at organisationen nu har indflydelse på politikudviklingen for sektoren, og nok så vigtigt også, at medlemmerne har fået kreditværdighed og adgang til lån via Fiskeristyrelsen (INPESCA). Organisationens repræsenterer arbejdstagerside i Fiskeristyrelsen, og er nu med i beslutningsprocesserne om administrationen af nogle af landets havne og anden infrastruktur.

CSNTAI - Confederación Nacional de Trabajadores de la Agroindustria: Sektorforbundet i agroindustrien er også nyt. Det blev dannet i 2008 og fik legal status i 2009. Medlemstallet er i dag på ca. 2.500 og i løbet af 2010 fokuserede forbundet på at støtte kapacitetsopbygning og social dialog, så lokale fagforeninger kan få etableret kollektive overenskomster for plantagearbejdere, dels i palmeolie-industrien ved Atlanterhavskysten og dels i frugtproduktionen i San Juan regionen. Det forventes, at fagforeningerne kan få forhandlet de første kollektive overenskomster på plads i begyndelsen af 2011.

CTCP - Confederacion de Trabajadores por Cuenta Propia: Organisationens, som repræsenterer arbejdere i den uformelle økonomi, blev dannet i 2000 og er nu i et årti blevet støttet og styrket via samarbejdet i FNT. CTCP har opbygget en bred vifte af serviceydelser til medlemmerne – faglig uddannelse, tekniske kurser, formidling af legater, juridisk rådgivning, privat sundhedsforsikring, mikrokreditter og forhandling af aftaler med lokale myndigheder om arbejdsvilkår i sektoren. Et konkret eksempel om positive resultater for medlemmerne i en lokal organisation er fagforeningen for vekselere (sortbørshandlerne), hvor vekselere nu er blevet anerkendt, så de kan oprette konti i de officielle banker, og de har ligeledes fået adgang til social- og sundhedsforsikring. Medlemstallet stiger fortsat, og i 2010 havde CTCP nået omkring 46.000 medlemmer.

1.4 Paraguay

1.4.1 Politiske, økonomiske og sociale tendenser

Den nuværende regering blev valgt i 2008 og markerede en ganske ny politisk retning i landet – efter årtier med skiftende regeringer fra den ekstreme højrefløj i partiet *Colorado*. Den nye regering prioriterer politiske temaer som transparens, ansvarlighed, økonomisk og social inklusion og dialog

med civilsamfundet – med henblik på at forbedre den nationale udvikling og livsbetingelserne for flertallet af befolkningen.

De politiske forandringer, som Lugo regeringen er drivkraft for, sker dog kun langsomt. En af grundene er, at regeringen var en historisk ny og bred koalitionsregering — *la Alianza Patriótica para el Cambio*, Den Patriotiske Alliance for Forandring - som omfattede en række sociale grupper, små progressive politiske partier, og det traditionelle oppositionsparti – Det Liberale Parti. Interne fraktioner har dog siden tiltrædelsen ledt til koalitionsens sammenbrud. En anden grund til de små fremskridt er, at parlamentet stadigvæk er domineret af højrefløjen. Disse politiske kræfter er i mod den nye socialpolitik, skattereformer, osv. som fremsættes af regeringen for at kunne bekæmpe fattigdom, socio-økonomiske uligheder og racisme. Oppositionen har også i løbet af 2010 blokeret Paraguays stemme for, at Venezuela optages i det regionale samarbejde MERCOSUR, hvilket ellers er godkendt og anbefalet af de andre medlemslande Brasilien, Argentina og Uruguay. Traditionelle magtfulde eliter og kræfter dominerer fortsat retssystemet og andre officielle institutioner samt massemedierne. I 2010 verserede mange rygter om, at det ekstreme højre og hæren planlagde et statskup af same kaliber som kuppet i Honduras i 2009. Det politiske klima blev stærkt præget af denne udvikling.

I international sammenhæng har Lugo dog været i stand til at opnå anerkendelse for sin nye politiske linie, særligt i nabolandene og samarbejdet inden for MERCOSUR. Dette inkluderer den store nabo Brasilien, som det i 2010 lykkedes regeringen at forhandle en aftale i stand om en 30 år gammel konflikt om rettighederne til energiressourcer fra verdens største vandkraftværk, Itaipú, der ligger på grænsen mellem de to lande. Landene deler produktionen ligeligt mellem sig, og Paraguay dækker sit energibehov med kun 5 % af sin del. Fra 2010 kan Paraguay sælge den overskydende energi til markedsprisen, hvor der hidtil har været en klausul om, at salget skulle afregnes i forhold til produktionsprisen. Den brasilianske regering har også accepteret at finansiere ny infrastruktur i området, der vil forbedre mulighederne for samhandelen mellem landene.

Økonomisk set oplevede Paraguay en rekordvækst i 2010 – omkring 14,5 % - hvilket også var den højeste vækstrate i regionen.¹¹ Væksten skyldes især øget produktivitet i landets landbrugssektorens sojaproduktion og kvæghold, men også af øget aktivitet i byggesektoren. Det offentlige forbrug steg også i 2010, og øgede skatteindtægter betød, at underskuddet på statens budgetter blev holdt nede på 0.5% af BNP. Inflationsraten landede på lidt mere end 6% for 2010 (sammenlignet med kun 1.9% i 2009). Men underskuddet på handelsbalancen blev større. For 2011 forventes en mere moderat vækst på omkring 4 % af BNP.¹²

Fattighedsraterne er fortsat meget høje. Næsten 60 % af de 6.4 millioner indbyggere lever med fattigdom, og mindst halvdelen af disse med ekstrem fattigdom.¹³ Den lille og ekstremt rige elite kontrollerer og ejer fortsat det meste af landet, på trods af de politiske tiltag for at ændre landets socio-økonomiske sammensætning og indsatserne for at gennemføre reformer, som sikrer en mere retfærdig fordeling af ressourcerne.

¹¹ The Economist Intelligence Unit - EIU, 2011

¹² ECLAC/CEPAL, 2010: Preliminary Overview of the Economies of Latin America and the Caribbean 2010

¹³ ECLAC/CEPAL, 2010: Millennium Development Goals in Latin America and the Caribbean -

<http://www.eclac.cl/mdg/GO01/#>

1.4.2 Ændringer på arbejdsmarkedet

På arbejdsmarkedet er u-formalitet, ustabilitet og underbeskæftigelse fremherskende – ligesom i de mellemamerikanske lande. Ikke desto mindre har den økonomiske vækst i 2010 også haft positive resultater for beskæftigelsen. Ifølge statistikkerne var næsten 10 % af arbejdsstyrken formelt ramt af arbejdsløshed i byområderne i begyndelsen af året, men tallet faldt til 6 % i fjerde kvartal. Det betyder i konkrete tal, at der blev skabt 40.000 nye fuldtidsjob i løbet af året. Ifølge de officielle statistikker blev kun 2 af 10 af de nye job skabt i industrien og byggesektoren – mens de fleste job blev skabt inden for handel og servicesektoren.¹⁴

Næsten 85 % af den gennemsnitlige totale husstandsindkomst stammer fra erhvervsaktiviteter. Mindstelønnen fastsættes årligt af en national trepartskommission, og i 2010 steg minimumslønnen 7 % fra juli i den private sektor. I virkelighedens verden er det dog sådan, at mindre end en tredjedel af den økonomisk aktive del af befolkningen tjener så meget som mindstelønnen. Ifølge tal fra årets 'Kampagne for Anstændigt Arbejde', har kun 12 af 100 arbejdstagere, hvad i ILOs standarder betegnes som et anstændigt arbejde.¹⁵

Ifølge den nationale arbejdsmarkedslovgivning har både privat og offentligt ansatte mulighed for at danne og blive medlem af en fagforening, men der eksisterer en lang række restriktioner og undtagelser. Derfor opfylder lovgivningen ikke de internationale konventioner på området. Loven muliggør kollektiv forhandling og forbyder fagforeningsdiskrimination, men der eksisterer i praksis meget få sanktionsmuligheder. Arbejdsretten har eksempelvis ikke kompetence til at kræve genansættelse af folk, som har mistet deres arbejde som følge af uberettigede fyringer af fagligt aktive. Håndhævelse af arbejdsmarkedslovene er et stort problem i virkelighedens verden, da såvel statslige institutioner som retssystemet fortsat er svage.¹⁶

Omkring 10 % af arbejdsstyrken er organiseret i ca. 1500 fagforeninger landet rundt. Fagbevægelsen af svækket af intern splittelse – og korruptionsskandaler i de gamle landsorganisationer sætter også sit præg på fagbevægelsens troværdighed. I dag er der fire landsorganisationer, og to af disse er affilieret til ITUC. En meget positiv udviklingstendens er, at den sociale dialog er blevet betragteligt styrket under Lugo administrationen. Nogle af fagbevægelsens prioriteter i 2010 har været indsatsen for at sikre alle adgang til social sikkerhed og støtten til at få styrket retssikkerheden på arbejdsmarkedet via dannelsen af et egentligt og mere effektivt Arbejdsministerium. Paraguay er et af få lande, hvis arbejdsmarkedsforhold skal reguleres via et lille Vice-ministerium under Justitsministeriet. Med Lugo-regeringen blev der udpeget en ny ledelse af Vice-ministeriet, og fagbevægelsen blev hørt i processen. På de ledende poster sidder der nu tidligere faglige ledere, og da Vice-ministeriet i 2010 præsenterede et reformforslag om dannelsen af et styrket og uafhængigt Arbejdsministerium, var høringsrunder med fagbevægelsen inkluderet i processen.

¹⁴DGEEC, 2011: Principales indicadores de la ECE 2010 - <http://www.dgeec.gov.py/Principal.php>

¹⁵ ECLAC/CEPAL, 2010: Preliminary Overview of the Economies of Latin America and the Caribbean 2010
<http://www.dgeec.gov.py/Principal.php>

¹⁵ABC Digital, <http://www.abc.com.py/nota/solo-12-de-cada-100-trabajadores-tienen-un-empleo-decente-en-el-pais/>

¹⁶ ITUC 2010: Annual Survey of Trade Union Rights - <http://survey.ituc-csi.org/+Paraguay-.html>

1.4.3 Udviklingstendenser og forandring i partnerorganisationer

Ulandssekretariatets nye partnerorganisation, CUT-A - *Central Unitaria de Trabajadores Autentica*, er en landsorganisation, dannet i 2000, som reaktion på en række korruptionsskandaler i en af de ældre landsorganisationer. CUT-A prioriterer dog den fælles faglige fortalervirksomhed over for regering og arbejdsgivere, og har som prioritetsområder i dag en reform af arbejdsmarkedslovgivningen, en forbedret retssikkerhed og øget tryghed i arbejdet.

CUT-A har omkring 70 medlemsorganisationer. Der tælles såvel lokale fagforeninger som forbund fra både den private og offentlige sektor – og de udgør i alt omkring 100.000 medlemmer. CUT-A er en landsdækkende organisation, og efter den seneste kongres i 2009 søger den nu at styrke forankringen landets fem regioner. I løbet af 2010 fik CUT-A 12 nye medlemsorganisationer – og fik styrket sin repræsentation i en række trepartsinstanser. I dag repræsenterer CUT-A arbejdstagerside i følgende nationale instanser: Komiteen for lønpolitik, for beskæftigelse for unge, for ligestilling, for udryddelse af børnearbejde, for bekæmpelse af menneskehandel, for udryddelse af tvangsarbejde, og i det såkaldte multisektorforum for social dialog. På internationalt niveau er CUT-A repræsenteret i Mercosurs kommission for social udvikling og arbejdsmarkedet (*Comisión Socio-Laboral*), og er i faglige kredse aktiv deltager i ITUCs regionale og sub-regionale netværk.

1.5 Bolivia

1.5.1 Politiske, økonomiske og sociale tendenser

MAS-bevægelsen (*Movimiento al Socialismo* - Bevægelsen frem mod Socialismen), som ledes af præsident Evo Morales, har haft regeringsmagten i Bolivia siden 2006, da historiens første flertalsregering med et enkelt parti vandt valget i december 2005. MAS er opstået af en bevægelse, som blev dannet for at forsvare coca-bøndernes rettigheder, og Morales har formuleret målet for sit parti og allierede sociale organisationer til at være båret af behovet for at skabe national enhed inden for rammen af landets flere nationaliteter (pluri-national). Bolivias grundlov blev ændret ved en folkeafstemning i 2009 efter et langt forberedende arbejde i en grundlovgivende forsamling, - og dette muliggjorde hans genopstilling til præsidentposten i december 2009. Morales opnåede 64 % af stemmerne, og oppositionen står svagt i parlamentet. MAS regeringen har gennemført en række nye love. I 2010 blandt andet loven om 'Autonomi og Decentralisering', hvilket har betydet, at oppositionen allerede nu er blevet styrket og har fået flertal i tre af landets vigtige provinser, Santa Cruz, Beni, og Tarija. I efteråret 2010 offentliggjorde koalitionen MSM - *Movimiento Sin Miedo*, Bevægelsen uden Frygt – at den har besluttet at stille op til næste valg i 2014. Denne politiske bevægelse har hidtil støttet MAS, men har ved kursskiftet erklæret at ville søge at samle oppositionen i Bolivia.

MAS har med reformpolitikken søgt at tilgodese majoriteten af befolkningen, som tidligere blev marginaliseret og udelukket fra alle politiske beslutningsprocesser - det vil sige, de forskellige indfødte folk og småbønderne. Denne politiske prioritet har ledt til skarp kritik fra andre sociale grupper, på den ene side det private erhvervsliv og på den anden side også fagbevægelsen. En ny lov mod racisme, som er formuleret for at beskytte hele befolkningens basale rettigheder, er ligeledes mødt af skarp kritik i offentligheden, herunder af massemedierne.

De økonomiske udviklingstendenser viser, at der har været en støt vækst gennem 2010, som landede på 4.2 % af BNP (lidt højere end i 2009). Inflationen blev holdt nede på 2.5 %, men er en

kraftig stigning i forhold til 0.3 % i 2009¹⁷. Overskuddet på betalingsbalancen blev større end i 2009, primært på grund af et større overskud på handelsbalancen og flere overførsler fra udlandet. Myndighederne planlægger at øge investeringerne i offentlige virksomheder, med henblik på at øge beskæftigelsen og den økonomiske vækst i 2011, hvorfor der også forventes underskud på statens budgetter i løbet af året.¹⁸

Bolivia er et af de fattigste og såkaldt mindst udviklede lande i Latinamerika, og omkring 60 % af befolkningen lever med fattigdom. Heraf næsten 40 % med ekstrem fattigdom. Ved sammenligning af Bolivias økonomiske aktivitet og produktivitet med andre lande, viser der sig et relativt lille indlandsmarked og også begrænset aktivitet på de internationale markeder. Eksporten er koncentreret på få områder i den primære sektor – naturgas, metaller og landbrugsprodukter. Internationale donorer, som støtter udviklingen i Bolivia – såsom ILO, EU, Verdensbanken og lande som Danmark – fremhæver alle, at den private sektor og udvikling af erhvervslivet er afgørende for at få økonomisk vækst og beskæftigelse, hvilket kan lede til fattigdomsbekæmpelse. Nogle af de væsentligste faktorer, som i praksis forhindrer øgede private investeringer i de produktive sektorer er i dag den lave produktivitet, en dårligt uddannet og sulten arbejdsstyrke, bureaukrati og barrierer for fremmede direkte investeringer, - og veludviklede traditioner for korrupsion, frygt for nationaliseringer, mv.

1.5.2 Ændringer på arbejdsmarkedet

Arbejdsløshedstallet i byområderne ligger formelt omkring de 8 %, men det dækker dog over udbredt underbeskæftigelse. Arbejdsstyrken udgøres af omkring 45 % af befolkningen på ca. 9.9 millioner, og det vurderes at mellem 60 og 80 % af arbejdstagerne er beskæftigelse i den uformelle økonomi.¹⁹ En udbredt forekomst af børnearbejde og tvangsarbejde er også en del af det komplekse billede af et usikkert arbejdsmarked, som i høj grad er baseret på uformelle og hierarkiske strukturer, hvor diskrimination og udnyttelse er de bærende principper.²⁰

Der er ingen tradition for social dialog mellem arbejdsmarkedets tre parter, og heller ikke nogen udbredt tradition for forhandling af kollektive overenskomster. Generelt er private arbejdsgivere stærke og magtfulde aktører i samfundet. Men i den aktuelle politiske kontekst er det på nogle områder blevet sådan, at arbejdsgiverorganisationen CEPB (*Confederación de Empresarios Privados de Bolivia*) er relativt svag, da den bliver udelukket som høringspart i en række reformprocesser. Den nuværende regering synes ikke at have tillid til, at arbejdsgiverne og deres organisationer er troværdige og konstruktive parter i den politiske udviklingsproces.

Alle arbejdstagere på arbejdsmarkedet er omfattet af lovgivningen, som det fremgår af arbejdsmarkedsloven fra 1942, grundlovsændringsændringen fra 2009 og efterfølgende dekretter fra præsidentens hånd²¹. Retssikkerheden er dog svag, og overtrædelse af de basale rettigheder er udbredte. Siden grundlovsændringerne trådte i kraft, har arbejdsministeriet igangsat en reform af arbejdsmarkedslovgivningen, og forslag blev debatteret i 2010 uden dog at lede til et endeligt reformforslag. To andre nye love, som direkte angår arbejdsmarkedsforholdene, har givet turbulens

¹⁷ International Monetary Fund, IMF 2010: <http://www.imf.org/external/country/bol/index.htm>

¹⁸ ECLAC/CEPAL, 2010: Preliminary Overview of the Economies of Latin America and the Caribbean 2010

¹⁹ ILO, LABORSTA: 2010

²⁰ ILO, LABORSTA 2010; ILO CODEV, 2007: Decent Work Country Programme - Bolivia

²¹ An example from May 2010 is the declaration of the 'prohibition of all forms of bypassing the labour norms'

og problemer for regeringen – nemlig det præsidentielle dekret om en 5 %'s minimumslønstigning fra maj 2010 og en ny pensionslov fra december 2010. Den nye pensionslov har været undervejs i fire år, og landsorganisationen COB (*Central Obrera Boliviana*) har gennem hele processen arbejdet for, at arbejdstagerne skulle få bedre mulighed for adgang til pension. Loven indeholder en nedsættelse af pensionsalderen fra 65 til 58 år – og for første gang vil arbejdere i den uformelle økonomi også blive berettiget til pension. Præsident Morales sendte et stærkt signal ved underskrivelsen af loven i december 2010, da han valgte at præsentere loven fra COBs hovedsæde.

Arbejderbevægelsen i Bolivia adskiller sig fra de andre lande i Latin Amerika, i den forstand at landet har en enhedsfagbevægelse og COB repræsenterer alle faglige organisationer. COBs medlemsbase tæller omkring 560.000 arbejdstagere; de stærkeste forbund i den private sektor er minearbejderne og industriarbejderne og i den offentlige sektor sundheds- og lærerorganisationerne. Der er registreret omkring 1000 lokale fagforeninger i arbejdsministeriet, og alle er affilieret til COB direkte eller indirekte via sektorforbund og regionale organisationer.

COB har historisk været en samlet og offensiv politisk spiller på nationalt plan, men 2010 var et vanskeligt år for organisationen, og intern splittelse har blandt andet ledt til kritik af ledelsen. Et eksempel er fagforeningers meget forskellige reaktioner på den nye minimumslønstigning. Et andet eksempel er, at intern splittelse ledte til, at fagbevægelsen ikke fejrede første maj sammen. COBs kommende kongres er nu planlagt til at løbe af stablen i maj 2011, men den har været udskudt flere gange de sidste år.

1.5.3 Udviklingstendenser og forandring i partnerorganisation

Ulandssekretariatet indledte projektaktiviteter i Bolivia i 2010. Målet med den nye støtte er, at øge arbejdstagerorganisationernes kapacitet til at bidrage konstruktivt til udviklingsprocesserne i Bolivia. Med den nuværende regerings relativt 'pro-arbejdstager' programmer og reformer i den offentlige sektor er der brug for at erstatte den traditionelle indgangsvinkel med kamp, strejker og konflikt i den bolivianske fagbevægelse med en, som i stedet fokuserer på dialog og forhandling.

Fra juli 2010 påbegyndte Ulandssekretariatet et samarbejde med sundhedsorganisationen i samarbejde med den internationale sektororganisation for offentligt ansatte, PSI (*Public Sector International*), og afholdt workshops med landets to lærerorganisationer. Hensigten er her at inkludere den internationale lærerorganisation EI (*Education International*) i aktiviteterne, med henblik på at facilitere en proces for at øge samarbejdet mellem de to lærerorganisationer. De nye partnerorganisationer repræsenterer det store flertal af lærere og sundhedsarbejdere, og de forhandler kollektive aftaler med hhv. Sundheds- og Uddannelsesministeriet. Udvalgte karakteristika ved de enkelte organisationer og særlige begivenheder i 2010 følger nedenfor:

CTEUB – Confederación de Trabajadores de la Educación Urbana de Bolivia: 'By-lærernes' fællesorganisation blev dannet i 1951. Den sidste kongres blev afholdt i august 2010, og her blev kun tre af 15 i den nationale ledelse genvalgt. Kun tre af de 15 er kvinder, selv om ca. 70 % af medlemmerne tilhører kvindeskønnet. Andelen af kvindelige lokale fagforeningsledere er dog relativt større end i hovedbestyrelsen. CTEUBs øverste ledelse kan generelt karakteriseres som MAS-venlig, men er også kritisk overfor en del af den politiske linie, og de regionale afdelingers støtte varierer kraftigt. CTEUB deltog i flere strejker i løbet af 2010 med krav om at få mere i lønningsposen, lavere pensionsalder og højere pensioner. Forældreforeninger til skolebørnene har været særdeles kritiske over for lærerorganisationen grundet de mange strejker. 'Bylærerne' har et

lavere lønniveau end 'landlærere', hvilket blandt andet leder til konflikt mellem de to organisationer.

CONMERB – Confederacion Nacional de Maestros de Educación Rural de Bolivia: 'Landlærernes' organisation blev dannet i 1953 og har omkring 56.000 medlemmer landet over. Den seneste kongres blev afholdt i april 2010. Kun fem af 19 medlemmer af den nationale ledelse blev genvalgt, og kun en af de 19 tilhører kvindeslægtet. Også her er omkring 70% af medlemmerne kvinder. Og som i CTEUBs tilfælde er der relativt flere lokale kvindelige fagforeningsledere. CONMERB er en uafhængig organisation, men støtter generelt MAS regeringen. CONMERB deltager også i aktiviteter og demonstrationer, som indkaldes af COB – og har ligeledes haft konflikter med forældreorganisationer. CONMERB er medlem af EI.

CSTSPB - Confederacion Sindical de Trabajadores en Salud Pública de Bolivia: Sundhedsforbundet har en medlemsbase på omkring 13.000 fra den offentlige sundhedssektor. Sygeplejersker og læger er ikke medlemmer af CSTSPB. Der er 24 repræsentanter i hovedbestyrelsen, og kun to af disse er kvinder. CSTSPB har været medlem af PSI og det 'andinske sundhedsnetværk' for landene i Andesregionen i et par år, og udtrykker stor interesse i at styrke de internationale netværksaktiviteter inden for rammen af PSI.